

prins van Babel, te Jeruzalem. En dit nu staat er niet. Er staat: de Koning van Babel. Doch wat ligt hierin nu hinderlijks? Het Hebreuwsch, en alzo zeer vermoedelijk lang na zijn in gereedheid brengen van de hoofdstukken II—VII, die reeds voor lang in het Chaldeuwsch waren opgesteld, toen hij het tweede deel veel later aan het eerste deel toevoegde en saam hoofdstuk VIII—XII in het Hebreuwsch stelde. Dit kon moeilijk anders geweest zijn, daar toen de Perzen de leiding hadden verkregen, en het met Nebucadnezar gedaan was. Daniel sprak derhalve in hoofdstuk I:1 uit de herinnering van voor vele jaren, toen de Kroonprins reeds lang niet alleen Koning geworden was, maar zijn rijk ten slotte had zien ondergaan. Voor een man nu als Daniel, die zelf jarenlang het Hof van Koning Nebucadnezar geleefd, gebloeid en geheerscht had, was het volkomen natuurlijk, dat hij, op 't verleden teruggaande, reeds in het derde jaar van Jojakim van hem, niet precies als kroonprins, maar als van den grooten Koning sprak, wiens luister hij van zoo nabij gekend had. Wie thans nog van den eersten Napoleon spreekt, maakt in zijn verhaal geenszins altoos een onderscheid tusschen Napoleon als Consul en als Keizer. Het is altoos Napoleon als Keizer, waaraan de latere historicus schrijver denkt, als hij van den grooten Napoleon te getuigen heeft.

Hier komt dan nog bij, dat de Griekse historicus schrijvers, met name Herodotus, blijkbaar niet geheel op de hoogte van het gebeurde waren, en dat zelfs Xenophon zich vergiste. Veleer schijnen Berosus, de Babylonische priester, en anderen de juiste toedracht der zaak in het oog te hebben gehouden. Men leze en herleze dan ook slechts de uiterst nauwkeurige en breede betoogen, die niet alleen Kleofth, Zundel en Kranichfeld, maar met hen Keil en zoovele anderen, ter bestrijding van deze onjuiste uitspraak der critici, ten beste gaven. Er is in geheel deze critiek geen enkel punt, hoe onbeduidend ook, dat niet door bestrijding, stiptelijk en met onweerlegbare gegevens, weerlegd is. En nu teruggaande op wat we over het nimmer notorieus karakter van de uitspraken en mededeelingen der schrijvers van de heilige boeken zoo straks opmerkten, treft te meer, dat hier de volstrekte wederlegging van de geopperde bezwaren door mannen van den eersten rang niet slechts ondernomen, maar met kracht doorgezet is. Met zulk een kracht zelfs, dat thans de poging om reeds het eerste vers van Daniel als geheel onjuist voor te stellen, al meer omsloeg in een aan het licht doen treden van de bijzondere betekenis, die juist deze mededeeling in het eerste vers voor een juist inzicht van het gebeurde ons biedt. En of men nu van de zijde der critici al beweert, dat verdere bestrijding van de echtheid van Daniel veilig uit kan blijven, daar het nu reeds uitgemaakt is, dat het enkel verzinzen ons aanbiedt, de indruk dien deze taal der hooghartigheid achterlaat, is toch geen andere, dan dat wie zoo spreekt, gemeenlijk de voelhorens mist, om met kennis van zaken in dit heilige geding mee te spreken, maar zich van dit gemis niet bewust is.

Dr. A. K.

1) Voor verweg de meeste lezers van dit artikel kan niet nader op het verschil tusschen het 1e en 2e jaar van Jojakim, dat zich hier voordoot, worden ingegaan. Toch zij hier in een noot een korte nadere toelichting aan toegevoegd voor hen, die de noodige kennis bezitten om de gerede oplossing van dit geschied in te zien. Uitgangspunt is hierbij dan, dat Nebucadnezar niet pas toen hij aan het bestuur van den Joodschen Staat feitelijk einde maakte, Jeruzalem aanviel, belegerde, innam, plunderde en verwoestte, maar dat hij reeds vóór in een vroegere expeditie Jeruzalem zijn overmacht deed gevoelen, het aan zich onderwierp, en het noodzaakte de door het afstaan van ballingen en door het toestaan van tempelbezoeken, te wichten voor geweld; en het is deze eerste verovering van Jeruzalem, waarop Daniel dan doelt, als hij in 't eerste vers van zijn boek mededeelt, dat in 't derde jaar van Jojakim's regering, Nebucadnezar tegen Jeruzalem optoog. Het was, toen deze eerste expeditie haar macht aan Jeruzalem gevoelen deed, naar luid van hoofdst. I:1, het derde jaar van Jojakim's bewind, en voor heel het toenmalig Oosten een zeer spannend moment. Assyrie was teruggedrongen en Babel naar voren getreden, maar tegelijk was in Egypte Pharo Necho's heerschappij geworden, en deze kon er op in West-Azië zijn oppermacht te bevestigen en het optreden van een groote macht bij Tigrid en Eufrat tegen te gaan. Hij vestigde daartoe een sterke militaire macht bij Karchemis, en was er in geslagen te Jeruzalem Koning Jojakim als zijn vasaal de kroon te doen aanvaarden. Hij had daartoe Josia's leger moeten overrompelen, en toen na diens dood Josias als koning te Jeruzalem was uitgeroepen, besloot hij dezen Josias op zij te dringen, en zoo besteedde toen Jojakim in diens plaats en als Pharo's vasaal, in de laatste maand van 609 voor Christus den troon van David. Te Babel zag men het zeer ernstig gezwaard van dit optreden van de Egyptische macht, en het was in 't toenmalig Koning van Babel, Nabopolassar, achtte het in overleg met zijn ministers noodzakelijk, niet langer te aarzelen, maar zoo mogelijk aanstonds aan Pharo den steun dien deze in Jojakim vond, te onttrekken. Daartoe rond hij toen in 607 een aanzienlijk leger naar het Westen, en zoo ook naar Jeruzalem, om hier de Egyptische overmacht zoo mogelijk te breken. Het leger dat hij daartoe uitzond, stelde hij onder het bevel van den toenmaligen Kroonprins Nebucadnezar, en dit leger, dat toen reeds meer dan een eeuw oud was, en een persoonlijkheid, wat machtig veldheerser, (niet te vergeten in dezen Kroonprins al het licht van de toekomstige Koning van Babel, Nabopolassar) daartoe toog toen eerst tegen Egypte op, en versloeg hij Karchemis in de vierde maand van het jaar 607 v. Chr. de hoofdmacht van Pharo's leger, en slaagde er kort daarop in, ook op het gebied van Palestina de bezettingen en legerafdeelingen die Pharo er had weten te vestigen, zoo doortastend aan te grijpen, dat Pharo's macht hier voor goed gebroken was. Dit nu sloot in, dat ook de invloed, dien Egypte zich in Jeruzalem had weten te verzekeren, door Jojakim als vasaal-Koning aan te stellen, geknakt moest worden. Jeruzalem was een sterke vesting, en het beleg van Jeruzalem kostte tijd. Toch werd in de 9e maand van 607 v. Chr. de tempelstad ingenomen. Met Jojakim werd toen accord gesloten, en te Jeruzalem mocht men den tijdelijken vrede door in tempel en in het uitvoeren van ballingen te berusten. Als ballingen koos de overwinnaar toen eenige talentvolle jonge mannen van aanzienlijke families uit. Deze werden te Babel terstond aan een Chaldeuwsche priesterinrichting toevertrouwd, om ze

geheel in het Chaldeuwsche recht en in de Chaldeuwsche hofmanieren op te voeden. Drie jaren aan de leertijd ook voor Daniel en zijn drie vrienden duren, en daar deze pedagogische opleiding begon in het jaar 607 v. Chr., moet ze in het jaar 604 v. Chr. afgevoerd zijn geweest. Nebucadnezar nam met dit doel deze jonge mannen niet zelf mede, maar zond te onder hooge escorte naar Babylon voort, terwijl hij zelf alom in West-Azië achterbleef, om zoo mogelijk aan de Egyptische macht elk weerspoor te beletten, en van de Tigrid tot aan de Middellandsche Zee de Babylonische macht te grondvesten. Aan dit voornemen nu in West-Azië kon hij intusschen geen afdoend gevolg geven, daar in het midden van 608 hem het bericht uit Babylon bereikte, dat zijn vader Nabopolassar gestorven was, en hij alom als Troonopvolger de kroon had te aanvaarden. Jojakim werd dan ook niet afgevoerd, maar bleef, nu onder Babylon's oppermacht, koning. Van trouw aan Nebucadnezar was echter bij hem geen sprake. Het samengaan met Egypte bleef hem veel eerder aldor bekoren. Zoo verlieten er drie jaren na de eerste verovering van Jeruzalem door Nebucadnezar, dat de verbodende onbeslist bleef, maar toen achtte Jojakim het onmogelijk gekomen om voorgoed en openlijk al te vallen van zijn Oppreher, in het derde jaar na het eerste aangegane accord, en alom in 609 v. Chr., ging Jojakim hertoe over. Nebucadnezar zag toen geen kans om Jojakim hierin onmiddellijk tegen te gaan, zoodat Jojakim gedurende vier jaren aan Egypte leiband liep. Maar eindelijk verdreef hem dit toch, en toen in het zevende jaar van zijn Koningschap, en alom in het elfde jaar van Jojakim's bewind, d. i. in het jaar 599 v. Chr., besloot hij een machtig leger tegen Jeruzalem uit te zenden, nam het na een niets sporende belegering in, en Jojakim verloor zijn leven.

Het tegenstrijdige in de tijdsopgave ligt altoos hierin, dat Daniel in den aanhef van zijn boek spreekt van het derde jaar van Jojakim's regering, terwijl uit de overige gegevens bij Jeremia, in het boek der Koningen en der Chronieken volgt dat, alom chronologisch serie aanval op Jeruzalem plaats greep in het vierde jaar van Jojakim's bewind. Stel, dat Jojakim in de laatste maand van 610 den troon beklimt, en dat Nebucadnezar in de eerste maand van het jaar 607 als legerhoofd optradt, in de vierde maand van dat jaar bij Karchemis het Egyptische leger versloeg, en in de negende maand van 607 Jeruzalem innam en Jojakim onderwierp, dan kan en moet men, alom rekenend, chronologisch, zeggen, dat Jeruzalem werd veroverd in het tiende jaar van Jojakim's bewind. Maar vraagt men, enkel op den duur van zijn bewind, stelde, hoeveel jaren hij toen reeds regeerde, dan was het toch feitelijk een Jojakim's derde regering, juist zooda. Daniel in hoofdstuk I:1 zegt: Het is er mee als met de berekening van 'nzen eigen leeftijd naar onze geboortedag. Wie in December geboren is, wordt eerst in December 1902 twee jaar. Doch naar den Almanak gerekend, was hij er reeds in 1900, doorleefde 1901 geheel, en nu ook 1902 bijna. Hij wordt dus pas twee jaar, maar is er toch in drie achtereenvolgende kalenderjaren reeds geweest.

Volgt nu in Daniel II:1 v. v., dat in het tweede jaar van Nebucadnezar's Koningschap, Daniels Koningsdroom van het beeld met de vier metalen metalen, dan bleek ten, de profetie van drie jaar te Babylon, reeds achter hem te hebben gelegen. Ook dit echter levert geen bedenking op. Aan Nebucadnezar wordt in de H. Schrift een regeringstijd van 45 jaar toegeschreven, terwijl Berosus hem op slechts 43 jaren stelt. Dit nu is daaraan toe te schrijven, dat Daniel rekent van af zijn optreden bij Karchemis, en tusschen den grooten s ag bij Karchemis en zijn kroning te Babylon verliep metterdaad twee jaren. Vandaar dat eenzijdig van 45 en anderzijds van een regering van slechts 43 jaren gesproken wordt. Daar nu in Daniel II:1 v. v. niet gesproken wordt op Nebucadnezar als Kroonprins-veldheer voor de poort van Jeruzalem deed, maar eenzijdig op zijn feitelijk zitten op den troon van Babylon, kon hier niet anders gesproken worden dan van het tweede jaar van Nebucadnezar's Koningschap. Saam is eraalzo sprake van vier jaren. De leertijd van Daniel, Sadrach, Mesach en Abednego, had derhalve reeds een jaar geleden zijn einde bereikt, en zoo ligt er niets strijdigs in, dat Daniel als reeds volreeds droomdeurder reeds in het tweede jaar van 't heilige Koningschap van Nebucadnezar zijn plaats aan het Hof te Babel had ingenomen. Terecht is bovendien door de gelovige uitleggers van Daniels geschrift opgemerkt, dat in Daniel I aansluiting bestond aan het leven van Gods volk, en dat daarom in het eerste hoofdstuk te rekenen viel met wat te Jeruzalem de heilassing gaf, en alom twee jaren vroeger viel, doch dat daarentegen bij den droom van Nebucadnezar, Israël uitviel, en alleen te rekenen was met Nebucadnezar's Babylonisch bewind. Wie dezen gang van 't betoog in de Schrift wil nalezien, heeft, gelijk we reeds aangaven, in het tweede boek der Koningen het verhaal na te slaan vanaf hoofdstuk 23:34 tot 24:17, in het tweede boek der Chronieken hoofdst. 36:1-4-8. En voorts vooral Jeremia 36:2-7, dan hoofdst. 25:1 v. v. en ten slotte hoofdst. 36:1 v. v. En het verhaal komt dan het veelzeggende stuk uit het verhaal van Berosus, dat in Flavius Josephus en Appian's citaten voor ons bewaard bleef. Op Berosus dielden hier nauwkeurig geleit. Hij leefde toch in Babel, als heidenspriester in den tempel van Bel, toen Alexander de Grootte Babylon binnentooit. Hij schreef in het Grieksch een werk in drie afdeelingen over de Chaldeuwsche geschiedenis onder den titel Chaldeia. Het archief van den tempel had hem hierbij als bron gediend, en van meetaf genoot dit werk in heel Griekenland en West-Azië groot aanzien. Het werk zelf bezitten we niet meer, doch zijne citaten er uit staan, die de dienst, die de Salier in 1848 te Parijs in de Fragmenta historica Graecorum zijn uitgegeven. Breder mag deze noot niet worden. Ze geeft slechts een proeve van 't pleidooi voor Daniels echtheid, gelijk dit in tal van kundige schrijvers ons ten dienste staat.

„Gelijk als wanneer een baander versmelt“.

Ook zal hij verteren de heerlijkheid zijns wonds en zijn vruchtbaars velds, van desle af tot den vleesche toe; en hij zal zijn, gelijk als een vaandel drager versmelt.

Jeremia 10:18.

Een soldaat kan op het slagveld nog tot het laatste toe voor zijn leven vechten, maar de vaandragers kan dit niet. Hem is de vaand, de banier, is de standaard toevertrouwd. Die moet hij ontkennen met zijn hand, ten laatste zelfs met bel zijn handen, en juist dit als vaandring vervullen van zijn roeping, sluit doortastend zelfverweer voor hem uit. Hem is de strijd opgelegd voor zijn vaandel meer dan voor zijn eigen leven.

Dit nu is in dit aangrijpende woord van Jeremia, dat de vaandragers ten leste versmelt op den Assyriër toegepast. Als de Assyriër er Juda bijna onder heeft, zal Jehova het keeren, en dan zal uit Israël nog een hoopje getrouwen gered worden, maar het Assyrische leger zal geheel te niet worden gedaan; zelfs zal in 't eind de vaandragers versmelten.

Hierbij is het nu het 't opmerkelijke, dat juist heiligen voor den Assyriër de ondergang is, voor Juda 't tekenen wordt van behoudens.

Op het slagveld tegen elkaar instormend, heffen beide legers de banier omhoog, waaronder ze strijden. De Assyriër had zijn banier en vaandragers, en tegen dien Assyriër stond Israël met eigen banier en eigen vaandragers over.

Om die banier, om dat vaandel ging het ten slotte.

En nu wordt over Assyrie geprofeet, dat het ondergaat, want dat ten slotte zijn vaandragers versmelt zal. En hierin nu ligt rechtstreeks de tegenstelling, dat de eindromf aan Gods volk zal verblijven, want dat onder de heiligen, die voor de sake Gods strijden, van zulk een versmelten van den vaandragers nooit sprake kan zijn.

Wel uitwendig. Ook wie voor de sake Gods strijdt, kan er het leven bij inboeten, maar het vaandel laat de vaandragers, die voor God strijdt, nooit los.

Just als de banierdrager des Heeren versmelt in de worsteling, triomfeert de martelaar, en aan de sake Gods verblijft de zegepraal.

De rol der martelaren blijft daarom in de historie van Land en Kerk zoo eerbiedwekkend. Niet alsof elk martelaar steeds onder de heiligen als een heilige uitloopt. Ook velen hun hadden stuitende feiten. Maar een ding hadden ze: in de sake Gods transigeerden ze niet. Als het om de eere Gods ging, kon men volkomenlijk op hen rekenen. En hun leven hadden ze als het moest er voor veil.

Van de martelaren gaat daarom, ook al ligt hun marteldood reeds bijna vier eeuwen achter ons, nog steeds een roep der vereering op.

Slechts één misvatting drong, na hun sterven, maar al te zeer in Gods Kerk door, men rekende te uitsluitend met het martelaarschap dat op den brandstapel of door het zwaard volend werd, en men vergat al te zeer, hoe geheel dezelfde strijd alle eeuwen doorgaat, ook al komt het niet tot een geweldadigen dood.

Van eeuw tot eeuw worstelt de Kerke Gods om de eere van den Christus hoog te houden, en steeds doet zich het tweedig schouwspel voor, dat dan de één steeds meer aan den vijand toegeeft, voor hem uitwijk, en ten slotte zich bij hem voegt, terwijl er tegenover die liden steeds enkelen stonden en nog staan, die van geen wijken of wankelen wisten, en het onveranderlijk voor de sake des Heeren bleven opneemen.

Dit bracht hen dan niet op den brandstapel of op het schavot, maar het betrokkende hun een bittere vijandschap in 't leven, een tegenwerking in al wat ze voor de eere Christi aandurften, en ten slotte een miskenning en vervolgung, die 't lijdens van de martelaren soms evenaarde.

Voor de martelaren komt de worsteling meer op een beslissend oogenblik, op een standhouden in enkele uren, op een moedich zich in den dood geven, maar dan gaat het ook de heerscheheid met hen in; terwijl omgekeerd de stille martelaar in het ordinaire leven, jaar in jaar uit, in dezelfde zielebenauwing hecht te volhardend. Tot in het eigen gezin zoo vaak miskend worden, en om desmetten te volhardend en 'timmer op te geven, een moed en heiliching uit de Fontein des Heils mochten indrinken, die hen tot martelaren al de dagen hun levens, in ste van martelaren in een spanne des tijds, maak.

De roeping in de worsteling voor de sake Gods, is dan ook zoo verschillend.

In den regel wordt in de worsteling Gods kind tot niet anders geroepen, dan om als held in den strijd den aanval te weerstaan, en als krijgs-knecht des Heeren trouw op zijn post te volhardend.

Maar altijd zijn er toch enkelen, die voor moeten gaan, en die de eere genieten, de banier te mogen dragen, niet enkel op een parade, maar ook als het op de bange worsteling aankomt, en of de sake van den vijand of de sake Gods moet triomferen.

Het zijn dan de vaandragers in de zaak des Heeren, die 't hardst beproefd, het bitterst vervolgd worden, en in de bange worsteling hebben te volhardend.

Verweer kunnen ze bijna niet voeren. Voor eigen zaak de worsteling opneemen, is hun niet doenlijk. Vooral waar het niet gaat om een klein wapperend vaandel, maar om de banier des Heeren, moet schier hun eenig bedoelen zijn, die banier vast te ontkennen, en met die banier tot in 't kamp der vijanden door te dringen. Een banier moet niet achteraf, half schuilend van verre blijven. Wie de banier draagt, moet omstuwd van zijn strijdende manschappen voor allen uit optrekken. Gaat 't scherp toe, dan moet de banier zelfs, soms in overmoed, vooruitgedragen, om de manschap, die weigeren zoo op nieuw met geestdrift voor de eere van het vaandel te doen optrekken.

En zoo is het in de worsteling voor Kerk, Maatschappij en Vaderland nog steeds. Zij die als vaandragers voortuit moeten, die de banier tegen den vijand in moeten uitzagen, en in 't heetst van de worsteling voor de eere van Christus pal hebben te staan, ze hebben 't soms zoo lang. Ze kunnen zoo vaak zich zelf niet verweren. Ze moeten er alles aan wagen, om het heilige vaandel zich niet uit de hand te laten wringen.

Daarvoor offeren zij zich dan op. Daarvoor hebben ze het uiterste over. En telkens gevoelen ze, hoe hieronder hun kracht dreigt te versmelt.

Maar ook al bezwijken ze ten leste, toch zijn zij het, die eeu in eeu uit, tot den heiligen strijd voor de sake Gods aanvoeren.

En moge dan al in 't eind ook de vaandragers versmelten, straks zullen anderen zijn heilige roeping overnemen.

Slechts één ding zullen ze nooit of nimmer doen. Bezweken kunnen ze, maar zoolang hun hand nog den standaard van de heilige banier ontkennen kan, sterven ze liever, dan dat ze het vaandel overgeven.

Dr. A. K.

Amsterdam, 27 Oct. 1916.

Het zij ons vergund nog met een enkel woord terug te komen op de rede, die Prof. Bouman bij de overdracht van het rectoraat aan de Vrije Universiteit hield en waarvan we een vorig maal het korte persverslag mededeelden. Ze werd met bekwamen spoed gedrukt en zag onder den titel *Psychische Activiteit* bij de uitgeverij F. van Rossum het licht. Het gewaad, waarin deze rectorale oratie verscheen, is sober; haar omvang is klein, maar ze met de annales academiæ mee niet meer dan 49 bladzijden beslaat en de vele vaktermen maken haar voor een leek op het gebied der wetenschap zeker niet gemakkelijk om te verstaan. De kracht van Prof. Bouman schuilt dan ook veel meer in streng wetenschappelijke betoogtrant, dan in het sieren cener rede met bloemkens van oratorie.

De betekenis van deze oratie schuilt vooral daarin, dat ditmaal voor het eerst

een hoogleeraar in de medische faculteit optrad om een rectorale oratie te houden. Dat feit spande de verwachting. En Prof. Bouman heeft in zoover deze verwachting niet teleurgesteld, dat hij een onderwerp koos, dat, al staat het in zeer nauw verband met het bijzondere vak van wetenschap, dat hij onderwijst, tegelijk van hoog belang is voor de psychologie of zielkunde in het algemeen.

Hoofddoel van zijn betoog was toch om aan te toonen, dat de vroeger algemeen gehuldigde voorstelling van het zieleleven, alsof dit geheel mechanisch uit physiologische processen kon verklaard worden — een voorstelling, die vooral in medische kringen zeer geliefd was — met het experimenteel onderzoek niet klopt, dat diepere verschijnselen van het zieleleven onverklaard laat, en daarom door de nieuwere geleerden al meer wordt losgelaten, om weer tot erkenning te komen, dat in de ziel een eigen activiteit schuilt. De grondtoon van bedoelde voorstelling was, dat men de zintuiglijke waarneming als het een en al beschouwde, daaruit automatisch de gewaarwordingen en voorstellingen liet opkomen en deze voorstellingen dan louter beheerscht achtte door de associatiewetten. Aan de hoogere uitingen van het zieleleven, de gedachten en begrippen, ontze men daarbij elke zelfstandige betekenis; ze waren slechts hulpmiddelen om de feiten, die in de zintuiglijke ervaring waren gegeven, zoo eenvoudig mogelijk aan te duiden; hun ontstaan werd dan ook naar chemische analogieën verklaard als derivaten uit de zintuiglijke ervaring. Hoe groot de invloed dezer voorstelling ook op paedagogisch gebied is geweest, is bekend. *Aanschuifelijk onderwijs* werd het wachtwoord der nieuwere paedagogie; aan mededeeling van gedachten en begrippen werd weinig meer gelecht. Zo bleef van een eigen zelfstandig zieleleven niets meer over; wat wij zieleleven noemden, was niet anders dan reactie op de prikkeling der zintuigen, maar van een eigen activiteit der ziel was geen sprake.

Tegen deze voorstelling nu kwam Prof. Bouman op, niet op ethische en metafysische gronden, maar op gronden aan het experimenteel onderzoek ontleend. Dat experimenteel onderzoek heeft geleerd, dat reeds de gewaarwordingen en voorstellingen niet louter mechanisch en automatisch te verklaren zijn, maar dat hierbij wel degelijk een eigen activiteit van de ziel optreedt. En nog veel sterker bleek dit, toen men in den laatste tijd dit experimenteel onderzoek ook uitsloot tot de eigenlijke gedachten en begrippen; men leerde deze steeds meer als zelfstandige vormen en waarden erkennen. Zoo kwamen de nieuwere onderzoekers er weer toe om van een eigen actie of daad der ziel te gaan spreken. En zoo bevestigd dit psychologisch onderzoek langs anderen weg, gelijk Prof. Bouman zijn rede besloot, wat Prof. Baynck in zijn rede op het Philologencongres „de overwinning der ziel“ op het materialisme heeft genoemd.

Dat Prof. Bouman aan het einde van zijn oratie niet dieper is ingegaan op de vraag, in welk verband deze nieuwere onderzoekingen en richtingen op psychologisch gebied met onze beginselen staan, moge een leemte wezen, maar ook zonder dat, hij, die dit werk liever aan meer bevoegden overliet, dit verband aangaf, zal dit verband toch voor ieder deskundige wel duidelijk zijn. Zelf wees hij er reeds op, hoe het protest van de Christelijke paedagogen tegen het eenzijdig op den voorgrond schuiven van het aanschuifelijk onderwijs door deze nieuwe richting steun ontving. En het zoo niet moeilijk vallen aan te toonen, hoe alleen we deze activiteit der ziel aanneemt, om nu dit één punt slechts te noemen, de zedelijke verantwoordelijkheid van den mensch voor zijne gedachten en daden handhaven kan. Dieper hierop ingaan doen we thans echter niet. We zijn Prof. Bouman dankbaar, dat hij in zijn rectorale rede ons zien liet, hoe ook op dit gebied der wetenschap al meer verzet komt tegen de mechanische en in den grond materialistische opvatting van het zieleleven en daardoor zijdelings bevestigd wordt, wat de Christelijke wetenschap op grond van Gods Woord aangaande het wezen en de werking der ziel steeds heeft beleiden.

De rechtspositie onzer predikanten.

Naar aanleiding van het feit, dat de heer O. Casimier, vroeger predikant bij de Gereformeerde Kerken, maar door de Classis Grootegast uit zijn ambt ontzet wegens trouweloze verlaten van zijn dienst, nu langs rechterlijke weg zijn aanspraken zal doen gelden op een jaargeld, dat door de Synode hem werd toegekend, maar dat de Classis weigerde hem uit te betalen, wordt in een onzer politieke bladen geschreven, dat vrucht van dit proces zal kunnen zijn, dat eens duidelijk aan het licht trede wat de rechtspositie van een predikant bij een Gereformeerde Kerk is.

Nu stellen we op den goeden naam van onze Kerken prijs, en wanneer niet in een liberaal, maar in een Anti-revolutionair dagblad de voorstelling wordt gegeven, alsof eerst door een proces van den wereldlijken rechter zou moeten blijken, wat de rechtspositie onzer predikanten is, dan meenen we, dat een woord van protest niet achterwege mag blijven. Te meer, waar ook in sommige kerkelijke bladen een niet geheel juiste voorstelling van deze zaak wordt gegeven.

De rechtspositie onzer predikanten is in de Kerkenorde, waaronder we leven, volkomen afdoende geregeld. In Artikel LXXIX wordt bepaald, dat een predikant alleen door het oordeel der Classis van zijn ambt kan ontzet worden en onze Kerkenorde

wijst dus aan, welke rechter alleen bevoegd is het vonnis uit te spreken. En voorts worden in Artikel LXXX aangegeven welke zonden waardig zijn met opschorting of afzetting van den dienst gestraft te worden, zoodat de Classis niet willekeurig kan te werk gaan, maar de bedoelde straf alleen kan uitspreken, wanneer een van de in Artikel LXXX genoemde zonden door den aangeklaagde is begaan.

Natuurlijk bestaat de mogelijkheid, gelijk dit bij elke rechtspraak het geval is, dat de rechter bij het constateeren van de overtreding zich vergist of een naar verhouding te zware straf uitspreekt. In dat geval kent Art. XXXI hem, die door de uitspraak der Classis zich verongelikt acht, het recht toe om zich te beroepen op een „meerdere vergadering“, en hij kan dit appel voorzetten tot de Generale Synode toe. Eerst wanneer deze uitspraak heeft gedaan, heeft het vonnis kracht van gewijsde gekregen. Hetzelfde wat ook bij de burgerlijke strafprocedure plaats vindt, waar ieder zich beroepen kan op een hooger rechter, totdat de Hooge Raad de eindbeslissing geeft. Zelfs is de kerkelijke procedure in dit opzicht nog veel gemakkelijker dan de burgerlijke, omdat de kerkelijke procedure niet aan zooveel formaliteiten gebonden is en ook voor den appellant geen financiële kosten medebrengt.

In welk opzicht de rechtspositie onzer predikanten dus onzeker of twijfelachtig zou wezen, is niet wel in te zien. En althans zal een procedure voor den wereldlijken rechter over een jaargeld, door de Synode aan een voormalig predikant toegekend, maar dat de Classis weigert uit te betalen, hierover wel geen het minste licht verspreiden. Gesteld toch, dat de rechtbank de Classis veroordeelde om dit jaargeld uit te betalen, dan zou daaruit alleen blijken, dat de rechter de uitspraak der Synode handhaafde, maar niet, of de rechtbank het afzettingsvonnis zelf rechtvaardig oordeelde of niet.

Natuurlijk betreuen ook wij het zeer, dat de Classis Grootegast aan het besluit der Synode geen gehoor gaf. Ze heeft daardoor gemaakt, dat deze zeer onverkwikkelijke geschiedenis weder stof van allerlei beschuldigingen tegen onze Kerken gaf. En waar het hier geen rechtskwestie gold, maar alleen een financiële tegemoetkoming, had de Classis zich zelf en onze Kerken veel verdriet kunnen besparen, wanneer ze naar het advies der Synode gehandeld had.

Intusschen dient wel in het oog te worden gehouden, dat de vraag, of een kerkelijk vonnis, waardoor een predikant uit zijn ambt gezet is, op zich zelf billijk en rechtvaardig is, niets te maken heeft met de rechtspositie onzer predikanten in het algemeen. Bij elke rechtspraak komen onjuiste of verkeerde vonnissen voor, zonder dat iemand daarom meent, dat de rechtspositie der burgers twijfelachtig is. Gesteld dus zelfs, dat de classis Grootegast zich vergiste, toen zij den heer Casimier schuldig verklaarde aan trouweloze verlaten van zijn ambt, dan had de heer Casimier, door in appel te gaan bij de meerdere vergadering, redres kunnen en moeten zoeken. De Kerkenorde zelf gaf hem dit rechtsmiddel aan de hand. In plaats van dit te doen, scheidde hij zich van de Gereformeerde Kerken af en werd lidmaat van de Hervormde Kerk. De mogelijkheid tot rechtsherstel werd daardoor door hem zelf afgesneden. Wie geen lid der Kerk is, kan toch niet in appel gaan. En zelfs al zou de Synode hem eereherstel hebben willen geven, men kan iemand, die lid van een andere Kerk geworden is, niet in het predikambt bij onze Kerken herstellen! De fout ligt dus niet aan een gebrekkige of ongenoege rechtsregeling in onze Kerken, maar alleen daarin, dat de heer Casimier van de hem geboden rechtsmiddelen geen gebruik heeft gemaakt.

Wel stelt dit droeve geval echter de vraag aan de orde, of de Kerken, wanneer zij meenen iemand uit zijn ambt te moeten ontzetten om dergelijke redenen, niet tevens maatregelen moeten nemen, om te zorgen, dat zulk een predikant niet met zijn gezin broedeloos wordt. Natuurlijk zijn er gevallen, waarin het vonnis der afzetting in volle waarde op den betrokkene drukken moet, bijv. wanneer hij aan ergerlijke zedelijke misdrijven zich schuldig heeft gemaakt. Maar er zijn ook gevallen denkbaar, bijv. wanneer een predikant een ketterische leer drijft of wegens ongenoege met zijn gemeente zijn dienst verlaat, waarbij het hard en onbillijk zou wezen, hem, gelijk men dit noemt, naakt aan den dijk te zetten. Voor een predikant, die uitsluitend voor de Theologie is opgeleid, is het uiterst moeilijk een andere levenspositie te vinden, vooral wanneer hij op rijper leeftijd is. In dat opzicht zou een nadere regeling dus aanbeveling verdienen.

Stemming of lot?

Een onzer lezers vraagt ons, wat er tegen kan zijn, wanneer de ouderlingen en diakenen niet door stemming, maar door het lot worden aangewezen?

Nu zal de bedoeling van deze vraag wel niet wezen, dat de aanwijzing der ambtsdragers in Christus' Kerk alleen door het lot zou moeten geschieden; want niet alleen dat dit praktisch onuitvoerbaar zou wezen, maar het zou geheel in strijd zijn met wat de Heilige Schrift ons leert. De eenige maal, dat het Nieuwe Testament gewag maakt van het gebruik van het lot bij de verkiezing van een ambtsdrager, is Hand. I:26 waar de verkiezing van een Apostel in de plaats van Judas Iscariot ons verhaald wordt. En ook dan wordt het lot eerst geworpen, nadat de Apostelen met de gemeente twee kandidaten hadden gesteld, die voldeden aan de eischen voor het Apostelambt te stellen.

De v
met l
of hi
Kerke
dat d
door
door
schied
hutter
wie v
ambt
daarv
bij de
op gr
deze
van d
in het
Toch
dien i
verdie
terecht
wijst
schreef
lot wa
regel.
diaken
kiezing
stichte
lot gel
tegend
salem
leiding
er niet
gesticht
der ou
den e
Ook v
gelast,
ouderlin
Apostel
lingen
berispel
maar d
worden
gezege
handen
drager
wezen,
lot en
sche G
want in
niet, on
ze voor
Dat l
in de
wel geb
tot Apo
van de
uitgaan
een rech
worden
rechtstre
Kerk n
Woord
De gem
dragers,
ambt m
wanneer
middel o
is, mag
nemen, e
lot geg
beslissing
Dat d
verkiezin
het huw
lijke bes
schijnen,
bruik m
heeft in
aan wel
moeten
personen
en Hij
onderzoek
die eisch
Hem on
gemeente
personen
roeping d
rechtstree
het lot
tegen der
het verant
verzwake
wezen.

In Bleis
Rotterdam
Remonstr
De Ro
collatie-re
jongen en
er de Rei
toen de G
verdreven,
de heeth
worden d
er heen,
en daagde
tot een tw
Ook to
de Remon
verdreven.
weer in l
een talrij
Remonstr
een eigen
Anderha
strantisme
laatste Re
monstrants
En daar
van hun
tengevolge
nu de
kerkegebou
dit voor hi
De kind
de Kerk v
Intussche
te klein g
aan de b
daarom to
gebouw o